

furam publicam. *L. 5. tit. 5. lib. 4. R. C.* Minores quidem, Ecclesie, Universitates, & alii, qui privilegio restitutionis gaudent ad proponendas novas exceptiones solum possunt restitutionem petere ante conclusionem ad definitivam, & tantum semel conceditur; & in eadem sententia alia restitutio negatur. *L. 5. tit. 5. lib. 4. R. C.* Et quidem quando Minores, & alii privilegiati post publicatas attestaciones restitutionem petunt, certa poena est à Iudice assignanda, quam ipsi solvant, si non probent exceptionem. *L. fin. tit. 5. lib. 4. R. C.*

232 Licet actor non possit plures simul actiones intentare. *L. 43. §. 1. ff. de Reg. jur.* reus tamen, cuius conditio est favorabilior, bene potest plures exceptiones, vel simul, vel successivè opponere. *c. 2. de Reg. jur. in 6. L. 5. l. 8. ff. h. t.* etiamsi contrarie sint, dum tamen tales alternativè opponantur: v. g. si reus excipiat, se non fecisse homicidium, vel fecisse ad sui defensionem. Nec exceptionem opponens contra intentionem adversarii censetur eam fateri, cum exceptio objiciatur à reo ad eam elidendam. *Gloss. inc. 1. de Testibus in 6. V. Assenti.* Et actus agentium non debet operari ultra agentium intentionem. *L. 19. ff. de Rebus credit.* Similiter de replicationibus dicendum est. *L. 10. C. h. t.* Reus ergo exceptiones opponens eas probare debet, & in hoc, & non in aliis, dicitur, quod reus excipiendo fit actor. *L. 19. ff. de Probation.* Quod si plures opponens exceptiones in unius probatione deficiat, ad alium transire, & ob eam obtinere potest, si eam probet plene, & perfectè in sua specifica forma, alias non elidet actionem, nec intentionem actoris. Quod si in exceptionis probatione deficiat, si actor intentionem suam non probet, adhuc ipse actor, non obtinebit ex defectu probationis rei, imò reus absolvetur: quia actore non probante, reus & si nihil praseriterit, nec probaverit, absolvendus est. *L. 4. C. de Edend. c. fin. §. Sanè, de Jur. jurand.* Quod si reus probet exceptionem dilatoriam, à Iudicii observatione, vel instantia absolvitur: si probet peremptoriam, definitivè absolvitur ad instituta actione, ex qua quidem sententia oritur exceptio rei iudicata, quæ semper actorem removel. At verò, ut rei iudicate exceptio utiliter opponatur, debet esse eadem res, quæ petitur, ex eadem causa, & inter eandem personas. Et sanè in foro Sæculari debet admitti exceptio rei iudicate in foro Ec-

clesiastico: quia per sententiam est pars ius acquisitum, & si Sæcularis recuset eam admittere, ab Ordinario per censuris cogitur: & è contra exceptio rei iudicate in foro Sæculari admittitur in Ecclesiastico: quod si hic eam admittere renuat, per suum Superiorem Ecclesiasticum cogitur admittere, nisi animæ periculum inducat. *c. fin. h. t. in 6.* Si aliquid ex his requisitis desit, reus potest iterum conveniri: v. gr. Si quis fuit absolutus ab adversarii petitione: quia iam non possidebat rem, & post sententiam rem possidere incipiat: quippè cessante causa sententiæ absolutoriæ iterum contra eum potest agi. *c. 13. h. t.*

233 Exceptiones, quæ in prima instantia sunt omisæ, si tempus eas opponendi elapsum sit (secus aliter. *L. 4. C. de Tempor. appellat.*) non possunt opponi in secunda instantia. *L. 13. C. de Procurator.* Et ibid. Gothofr. quia omittens exceptiones dilatorias contra personas Iudicis procuratoris, vel actoris, eas censetur approbasse: si verò respiciant non personam; sed defectum, aut insufficientiam mandati in procuratore, semper durant. *L. 24. C. de Procurator.* Perfecto, qui habet plura beneficia etiam compatibilia, non potest proprio nomine contra alium de pluralitate beneficiorum excipere. *c. 3. h. t.* quia non debet, quod in se approbat in aliis reprobare: nec debet defectum alii objicere, qui simili defectu laborat; *arg. c. fin. de Adulter.* Nam ut ait *Juven. Satyr. 2. Loripedem rebus derideat, Ethiopem albus:* poterit tamen hanc pluralitatis exceptionem objicere, si nomine, & in Ecclesiæ utilitatem opponat; si alii non adsint, qui hoc faciant: nam personæ delictum non debet Ecclesiæ nocere. *c. 76. de Reg. jur. in 6.* Præterea si in tessem opponatur exceptio criminis licet ipse illud confiteatur, vel de eo sit convictus, & quamvis negotium principale attingat, non potest puniri testis eo præcisè, quod contra ipsum sit probata exceptio: quia accusatio contra eum non intervenit, & crimen per modum exceptionis obiectum non opponitur testi: ut eo puniatur, sed ut ei non credatur, vel ut non admittatur ad testificandum, ac consequenter sufficit, si ejus testimonium non attendatur. *c. 1. h. t.* Nec exceptio debet operari ultra agentis intentionem. *L. 19. ff. de Rebus credit.* nec extra spheram suæ activitatis: nam limitata causa limitatum producit effectum. *L. 16. ff. de Acquir. rer. domin.*

Quo

Quo ordine sit cognoscendum, & pronuntiandum in exceptionibus in iudicio oppositis diximus in *Tit. de Ordine cognitionum.*

TIT. XXVI.

De Præscriptionibus.

234 **P**rescribere, aliquando præcipere, vel imponere, vel constituere significat. *C. 1. D. 86.* aliquando significat limites, vel terminos assignare. *C. 2. de Conces. præbend. L. 28. §. 8. ff. de Liberat. legat.* aliquando finem ponere: & in hoc sensu dicitur actio præscripta, quasi finita. Aliquando idem accipere valet. *L. fin. ff. de Suspect. Tutor.* Et ibid. Gothofr. Sed præcipue sumitur præscriptio pro exceptione peremptoria, & sic sumitur in *Tit. ff. de Exception. & præscription.* Sed in præsentibus sumitur pro quodam modo dominium acquirendi: & sic potest definiti: *Præscriptio est jus acquirendi domini, vel quasi domini, vel alterius juris per continuationem possessionis, vel quasi possessionis tempore à jure definito.* Et quidem latius patet, quam *Usucapio*, quæ sic definitur in *L. 3. ff. de Usucap. Est aditio domini per continuationem possessionis temporis à Lego definiti.* Præscriptio enim ad res incorporales extenditur, quas non comprehendit usucapio. Sic servitutes sepulchrum, monumentum, loca publica, aliaque jura usucapi non possunt: & tamen servitutes, jus inferendi mortuum in sepulchrum, vel monumentum, jus piscandi in loco publico, aliaque hujusmodi, possunt præscribi, ita ut sic præscribens possit se defendere adversus impediendum tale jus. *L. 14. ff. de Servit. l. 6. C. de Religios. l. 7. C. de Divers. & temporal.* Usucapio tamen est modus civilis acquirendi dominium *princ. Inst. de Usucapion.* Qui enim usucapit rem, quasi usucapit illius dominium. Usucapio etenim Jure Civili fuit introducta, & Jure Canonico approbata, ob bonum scilicet publicum, ne passim longo tempore incerta essent rerum dominia. *L. 1. ff. de Usucap.* & ut sic facillius lites expediantur, & terminentur, vigilantia dominorum exciteatur, & eorum negligentia puniatur. Nam jura non dormientibus, sed vigilantibus semper subveniunt. *c. 5. h. t. l. 1. tit. 29. p. 3.* Et ideo tenet *Greg. Lop. in l. 1. tit. 29. p. 3.* non posse à privato præscriptioni, utpotè in favorem publicum introductæ

renunciari. Alii cum *Gutierr.* tenent contraarium ex eo, quod præscriptio principaliter in favorem, & commodum privatorum sit introducta. Et profecto ex prædictis rationibus inferitur, quod usucapio, seu præscriptio licita est. Et lex civilis transfrens dominium alterius in usucapientem justa quidem est: cum Republica ob dominium altum, quod in subditorum bona habet, possit, sic exigente bono publico, & communi utilitate, dominium istorum pristinis dominis auferre, etiam ipsis non consentientibus, & in alios transferre, & non solum pro foro externo, sed etiam ita, ut talia bona acquirens securus sit in conscientia, & etiamsi antiqui Domini nulla interveniat negligentia. *Gloss. in c. 5. h. t. V. Noverit. Greg. Lop. in l. 12. tit. 29. p. 3. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 61. n. 6. Less. de Just. lib. 2. cap. 6. ex n. 50. adeo.* ut si post completum præscriptionis tempus, qui præscripsit, cognoverit, rem fuisse alienam, non teneatur eam restituere, quia per præscriptionem, seu usucapionem est absolutè factus Dominus rei, modo legitimo ad transferendum dominium inducto, non minus ac si rem justo pretio emisset à suo Domino. *L. 12. tit. 29. p. 3. ibi: Et por ende decimos, que si aquella sazón, que ganaron possession de las cosas, ovieron buena fee en haverlas, maguer ante que los apoderassen, o despues la oviessem mala, cuidando, que aquellos de quien las ovieron, non eran verdaderos señores, non les empeece à ellos, nin à sus herederos. Junct. Gregor. Lop. ibid. V. E la oviessem mala. Gloss. in c. 5. h. t. V. Noverit. Molin. Less. & alii contra Adrian. Medin. & alios.* Hinc est, quod si per errorem qui rem præscripserat, illam restituit, potest illam tanquam propriam vindicare, & antiquus Dominus eam, tanquam alienam restituere debet sicut vendens rem suam, accepto pretio justo, teneretur restituere.

235 Præscriptio siquidem transfert dominium plenum, & non solum utile, in rebus mobilibus, ut est commune, sed etiam in immobilibus ut contra *Gloss. in L. Traditionib. c. de Pañis. Barthol. Bald. & alios tenent Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 61. n. 11. Covar. & alii.* Et probatur *ex c. 11. 16. q. 4. l. 1. tit. 29. p. 3. ff. de Usucap.* ubi absolutè dicitur quod præscriptione, seu usucapione acquiritur dominium: ac proinde directum, quod principale est. *L. 1. §. 1. ff. si ager viciagal.* nec alias in totum tollerentur lites. Hinc est, quod qui dominium acquirere possunt, valeant, & præscribere. Tales etenim sunt

pa-

paterfamilias quoad bona cujuscumque generis sint, filius familias quoad bona castrensia, quasi castrensia, & adventitia. *L. 4. §. 1. ff. de Usucap. pupillus*, etiam sine Tutore: nam ejus autoritate non indiget ad acquirendum. *L. 11. ff. de Acquir. rer. dom. Infans* tamen cum usu rationis careat, ad usucipiendum, non per se sed solum autoritate Tutoris usucapit. *L. 32. §. 2. ff. de Acquir. vel amit. possess. l. 2. tit. 29. p. 3.* Contra verò præscribere non possunt, qui nequeunt dominium adquirere: quales sunt furiosi: sed si ante furorem possidere coeperunt, cum in furore non desinant possidere, etiam tunc usucipiunt. *L. 4. §. 3. ff. de Usucap. h. 2. tit. 29. p. 3.* nec servi usucipiunt. *L. 3. tit. 29. p. 3.* nec qui rem non suo, sed alieno nomine possident. *L. 4. tit. 15. lib. 4. R. C.* ibi: *Si alguno tuvo, ó poseyó alguna heredad, ó otra cosa á empeños, ó en encomienda, ó arrendada, ó alugada, ó forzada, no se puede defender por tiempo, que estos á tales no son tenedores por sí, mas por aquellos de quienes la cosa tienen.* Nec clerici possunt præscribere suorum beneficiorum bona. *c. 11. 16. q. 4.* Idem etiam est, si unus ex cohæredibus solus rem possideat, quantumvis longo tempore, non potest eam præscribere contra alios cohæredes, nec socius rem communem contra alios socios. *L. 5. tit. 15. lib. 4. R. C.* Etiam consequens est, quod non præscribatur regulariter contra eas personas, quæ nequeunt alienare, ut sunt pupillus, filius familias, prodigus, captivus, uxor respectu fundi dotalis, & alii hujusmodi. *L. 8. tit. 29. p. 3.* quia in præscribenti mala fides præsumitur. *L. 11. tit. 29. p. 3.* nisi hæc præsumptio purgetur per bonam fidem accipientis, quia tunc licet modo ordinario, extraordinario tamen triginta, vel quadraginta annorum tempore poterit res præscribi: vel si præscriptio sit inchoata antequam talia bona præscribi prohibeantur, vel si possessor ea habeat ab aliquo tertio. Nam tunc tempore ordinario ea præscribet.

Requisita ad præscriptionem his versibus continentur:

1. Sit res apta. 2. Fides bona. 3. Sit titulus quoque justus.
4. Possideas juste. 5. Completo tempore Legis.

236 1. Ergo requiritur, quod res præscribenda sit apta præscribi, id est, quæ in hominum dominium, vel quasi dominium cadere possit. *L. 3. ff. de Usucap. l. 1. tit. 29. p. 3.* ex cuius defectu non usucipiuntur res Sacræ, ut Tempia, Calices,

Ornamenta Sacra, & alia hujusmodi. *L. 6. tit. 29. p. 3.* nec res religiosæ, ut sepulchra, & cæmeteria, quamvis hodie hæc sacra sint, nec item res sanctæ, quæ scilicet aliqua speciali sanctione muniuntur adversus hominum violentiam ut muri, & portæ Civitatis: nec in alia significatione res sanctæ accipiuntur quoad præsens institutum. *§. 10. Instit. de Rer. divis.* Nec publicæ res, ut via publica, fons, pons, theatrum, forum, & alia hujusmodi. *L. 9. ff. de Usucap. l. 7. tit. 29. p. 3. Acced. in l. 1. tit. 15. lib. 4. R. C. n. 64.* Nec liber homo, *§. 1. Inst. de Usucap. l. 6. l. 24. tit. 29. p. 3.* neque ea, quæ sunt meræ facultatis, id est, quæ tantum ab alterius arbitrio contra conventionem, vel obligationem pendent. *L. 2. ff. de Via public. & itm. sit. v. g. si quis ab aliquo Mercatore consuavit merces emere, sive per omissionem actus illud concessum videatur, v. gr. si quis cum posset altius edificare non edificavit: in neutro ex his casibus acquiritur jus per præscriptionem, ac propterea alter non potest cogi merces ab illo Mercatore emere: cum nullo jure obligetur, nec alter potest prohiberi ædes altius tollere, cum nullo jure sit ab eo ablata hæc facultas. Nec enim decet, quod beneficium in debitum convertatur contra intentionem illud facientis. Præterea Jure positivo prohibentur præscribi. 1. Limites Parochiarum, & Diocessum, dum certi sunt, secus est, si sint dubii. *c. 5. c. 6. 16. q. 4. c. 4. de parochis*, ne termini Parochiarum, vel Diocessum confundantur. Idem est dicendum de limitibus ducatum, vel comitatuum. *Molin. de Justit. & jur. tr. 2. D. 79. n. 7.* Terra verò, in qua est limes, præscribi potest. *c. 9. h. t. imò*, & jus decimandi in aliena Parochia, si fiat salvis de cætero limitibus. 2. Nequeunt præscribi quæ ad supremam Principis potestatem spectant. *L. 6. C. de Præscription. 30. vel 40. an. nec tributa, quæ in Majestatis recognitionem tribuuntur, nec immunitas, seu libertas ab illorum solutione. Acced. in l. 1. tit. 15. lib. 4. R. C. n. 51.* quia nec Princeps potest alienare supremam potestatem, & illi annexa; nec alter potest ea possidere. *c. 23. de Jur. jurand. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 74. ex n. 2.* nec possunt præscribi merum Imperium, nec alia jura Regia. *L. 6. tit. 29. p. 3.* Quod hodie de suprema jurisdictione propria Regis intelligendum est. *l. 1. tit. 15. lib. 4. R. C.* Et notat *Greg. Lop. in d. l. 6.* licet aliter sentiat *Acced.* Idem est de suprema jurisdictione*

ditione Papæ, quæ nullo tempore præscribitur. *Acced. in l. 1. tit. 15. lib. 4. R. C. n. 39.* Et de gabelis, quæ Hispani dicuntur: *Alcavalas*, decernitur in *L. 2. tit. 15. lib. 4. R. C. l. 1. tit. 18. lib. 9. R. C.* quod nullus sine expresso privilegio sit immunitis ab eis solvendis, etiamsi præscriptione immemoriali sit munitus. Latiorum disputationem de his rebus, Regnicolis, & practicis relinquo. Nec possunt usucapi res furtivæ, aut vi possessæ, non quidem solum à fure: nam hic ratione malæ fidei excluderetur; sed nec à tertio bonæ fidei possessore, etiamsi per centum manus transisset ad ipsum. *§. 2. Inst. de Usucap. furtivarum etenim rerum Lex 12. Tabularum, & Lex Atilla: vi possessorum usucapionem Lex Julia, & Plautia inhihent, donec per reversionem in Domini potestatem hoc vitium ipsis ob furtum, & vim inhærens purgatum sit. Furtum siquidem, & vi possessio est vitium reale afficiens rem in quocumque sit possessore. L. 4. tit. 29. p. 3. Et ibid. Greg. Lop. l. 5. tit. 15. lib. 4. R. C.* Hoc tamen intelligitur de præscriptione temporaria ordinariæ compendia: at verò si bona fide res furtiva à tertio possideatur spatio 30. vel 40. annorum bene præscribitur. *L. 1. §. Ad hæc. C. de Annal. except. l. 21. tit. 29. p. 3. Pichard. in §. Furtivæ, Inst. de Usucap. n. 10.* nec servus fugitivus potest usucapi: nam ipsa fuga furtivo committit. *L. 1. C. de Sero. fugitivo. partus ancillæ, vel animalis furtivi, si apud furem est conceptus, furtivus est, nec potest usucapi: si est conceptus, & natus apud bonæ fidei possessorem, potest ab ipso usucapi pro suo. Si verò ipse ante conceptionem sciat, ancillam non esse vendentis, nequit usucapere partum: nec quando post conceptionem, ante nativitatem tamen cognovit, rem esse furtivam. L. 48. §. 5. ff. de Furt. l. 5. tit. 29. p. 3. Latè Amaya, Collegii Majoris Conchensis egregius alumnus, lib. 3. Observat. ubi plures textus Juris Civilis, qui sibi ipsis apparent contrarii, ad concordiam reducit. Nec res pupillorum, quamdiu ipsi in tutela sunt, præscribuntur. L. 3. §. Que, C. de Præscript. 30. vel 40. ann. & ibid. Gothofr.*

237 2. Requiritur bona fides. Hæc enim est ignorantia rei alienæ: ille ergo, qui rem, quam possidet, credit, suam esse, vel saltem non esse alienam, bona fide dicitur possidere. Vel etiam potest universaliter bona fides definiri: *Scientia justæ possessionis.* Nam etiam si quis sciat, rem esse alienam, vel non esse illius, qui illam tradidit, si tamen credat, se justè possidere,

habet profectò bonam fidem. *L. 28. ff. de Noxatib. actio ibi: Usu quoque me capturum, quamvis sciens alienum possideam. c. fin. §. in aliis, ut lite non contestat.* Ubi missus in possessionem causa rei servandæ ipsam præscribit, quia licet sciat, alienam esse, tamen justè possidet: quia Authore Prætoris possidet. *L. 11. ff. de Acquir. posses.* Similiter Episcopus locum à se ad fidem conversum præscribit triennio: nam licet sciat alienum esse, non habet malam fidem, quia jus ipsi suffragatur. *c. 1. h. t.* Et quidem bona fides necessario omnino requiritur ad usucapionem, non solum in principio ipsius usucapionis, ut olim de Jure Civili sufficiebat. *L. 12. Inst. de Usucap. & juxta quod loquitur Text. in c. 5. 16. q. 4. l. 12. l. 21. l. 23. tit. 29. p. 3.* Et ibid. notat *Greg. Lop.* sed insuper in decursu usucapionis usque ad ejus complementum, etiamsi sit præscriptio temporis immemoralis. *c. 5. c. fin. h. t. ibi: Quoniam omne, quod non est ex fide peccatum est: Synodali judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio tam Canonica, quam Civilis. Cum generaliter sit omni constitutioni, atque consuetudini derogandum, que absque mortali peccato non potest observari: unde oportet, ut qui præscribit in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ. Et sic universaliter dicitur in c. 2. de Reg. jur. in 6. Possessor male fidei ullo tempore non præscribit. l. 9. tit. 29. p. 3.* etiamsi possidens credat, rem, quæ erat Titii, esse Sempronii, adversus neutrum præscribit; *arg. L. 5. §. 5. ff. Quod vi, aut clam:* quia adhuc contra conscientiam agit, & peccat detinendo rem alienam. *Molin. de Justit. & jur. tr. 2. D. 63. n. 12.* Et hæc Lex, ut prohibitive peccati, non solum in jure Canonico, sed etiam Civili, est servanda, quia in hoc casu Jus Canonicum, cujus finis est consulere animarum salutem. *c. 6. de Major. & obed. c. 2. de Const. in 6.* potest Jus Civile corrigere. *c. fin. h. t. & com. DD.* Et non solum in usucapione rerum, sed etiam in præscriptione actionum, & jurium requiritur bona fides, ac proinde sine ea non potest quis præscribere servitutem, jus piscandi, venandi, eligendi, præsentandi, aliaque hujusmodi: ut ex nostris juris generalitate deducunt *Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 66. n. 7. Greg. Lop. in l. 22. tit. 29. p. 3. V. Poder. Et in l. 27. tit. 29. p. 3. V. Mala fé. Covarr. in Reg. possessor. p. 2. §. 11. Less. de Just. lib. 2. cap. 6. ex n. 19. Gonz. in c. 5. h. t. n. fin. contra alios apud ipsos. Et in hoc quidem differt præ-*

prescriptio à consuetudine: nam consuetudo, etiam mala fide potest induci: quippe quæ est Lex non scripta tacito consensu Populi comprobata, & jux in Populo constitutus: & si quid commodi affert, non est præcisè respectu habentium malam fidem, sed illud commodum omnibus cedit: secus esset in prescriptione, in qua quis ex proprio delicto, & mala fide commodum reportaret. Si possidens rem habeat malam fidem respectu unius partis, & respectu alierum bonam habeat fidem, hanc præscribet: secus illam. Idem est, si habeat bonam fidem respectu usufructus, & malam respectu proprietatis, vel respectu aliorum jurium. *Molin. de Just. & Jur. tr. 2. D. 63. n. 13. & 14.*

238 Qui in principio dubitat, an res sit aliena, non potest incipere prescriptionem, *L. 48. ff. de Acquir. rer. domin. nec aliter potest rem, quam antea non habuit, sibi vindicare, quam si determinatè judicet, eam legitimo titulo ad se pertinere. Et cum tunc non sit sua conditio melior, quam alterius, inique sibi rem usurpat: cum verò jam possidet, melior est ejus, quam contrarii conditio ob ipsam possessionem. c. 65. de Reg. jur. in 6. Et ideo, si superveniat dubium, moralem diligentiam adhibere debet, ut sciat, an res sit aliena: quod si non appareat, nec constat, alienam esse, tutus est in conscientia, & prescriptionem continuavit, quia adhuc est in bona fide. c. fin. h. t. c. 5. 34. q. 1. ibi: Sicut in jure prædiorum tamãu quisque bona fidei possessor reddissimè dicitur quamãu se possidere ignorat alienum: eum verò scierit, nec ab aliena possessione recesserit, tunc male fidei possessor perhibetur, tunc justè injustus vocabitur. Si verò dubium sit practicum, hoc est, quod possidens dubitat; an hic, & nunc licitum sit retinere rem, tunc interrumpitur usucapio. *L. 32. §. 1. ff. de Usucap. quia cum tali dubio non stat bona fides: nam quod non est ex fide peccatum est, id est, quod non fit cum determinato judicio conscientia, quod hic, & nunc dicitur, saltem per judicium reflexum, aliquid esse licitum, peccatum est, & qui cum tali dubio retinet rem, peccat, quia se exponit periculo peccandi, retinendo rem alienam. Less. de Justit. lib. 2. cap. 6. n. 13. Lacr. lib. 1. n. 77. similiter non prescribit, qui ex ignorantia vincibili, & affectata rem possidet: nam cum ipsa includat peccatum, bonam fidem excludit. *Molin. de Just. & Jur. tr. 2. D. 64. n. 2. ignorantia facti alieni justa proculdubio est, ac proinde usucapio-***

tionem non impedit, secus ignorantia facti proprii, quæ quidem intolerabilis est. *L. fin. ff. Pro suo. L. 14. tit. 29. p. 3. ibi: Teniendo ome alguna cosa mueble por suya, cuidando que la avia comprado, ò que le fuera dada, ò que la avia por otra derecha razon, si despues supiese, que non era assi, maguer fuesse tenedor della tres años, non la podria ganar por esse tiempo. Mas si por aventura oviesse mandado á su Mayordomo, ò á su Personero, ò á algun otro su ome, que le comprasse alguna cosa, ò que gela aduzesse por alguna otra derecha razon, assi como por cambio, ò por donadio, ò por otra cosa semejante, è aquel á quien lo mandasse non lo ficiesse assi: mas lo oviesse por otra razon, que non fuesse derecha, diziendolo, que la havia comprado, si tal cosa como esta tuviesse tres años, poderla, y á ganar por tiempo, porque havia buena fe en tomandola, maguer, y errasse: Cã pues que el yerro aviene por derecha razon, non le debe dempecer. Et ibid. Greg. Lop. Hic enim apponitur exemplum erroris facti quatenus usucapiens credebatur adesse titulam, cum verò non adesset. Et quidem si error erat facti proprii, injustus censetur, secus si sit error facti alieni. Si verò error juris interveniret, quatenus verè titulus adesset, sed tamen esset nullus, & validus crederetur: v. g. si quis à Religioso, filio familiaris, vel servo aliquid ex donatione acciperet, ignorans, ipsos non posse donare: tunc enim si error sit juris clari, & liquidus, etiamsi talis error, seu ignorantia omni careret culpa, non sufficeret ad rei prescriptionem. *L. 31. ff. de Usucap. ibi: Numquam in usucapionibus juris error possessoribus prodest. L. 4. ff. de Jur. & facti. ignor. ibi: Juris ignorantia in usucapione negatur prodesse facti verò ignorantia prodesse constat. Et sane nec Minoribus, Militibus, rusticis, nec mulieribus prodest. *Molin. de Just. & Jur. tr. 2. D. 64. n. fin. Nam licet in prædictis toleretur juris ignorantia, est solum ut non patiantur dampnum, non verò ut lucrum ex ea capiant. *L. 8. ff. de Jur. & facti. ignor. ibi: Error facti ne maribus quidem in damnis, vel compendiis obest, juris autem error nec feminis in compendiis prodest. Et ut notat Goshofred. ibid. juris error ubi de damno evitando agitur, non nocet, ubi de lucro captando nocet etiam foemina: Error facti in neutro casu nocet. Nec sufficit ad prescriptionem bona fides Theologica, hoc est bona conscientia, sed requiritur bona fides civilis, id est, quæ careat vitio prescriptionem ex dispositione juris prohiben-****

bentè: ut in præsentì prohibet prescriptionem cum errore juris: attamen ipsum jus concedit etiam cum hæc ignorantia juris prescriptionem 30. vel 40. annorum, quod non solum in Jure Civili, sed & in Canonico servandum est; arg. c. 4. de Emption. & vendit. At verò ignorantia juris non liquidi, sed undique controversi, benè stat cum bona fide, & ad usucapionem deservit. *Molin. de Just. & Jur. tr. 2. D. 64. n. 13. Less. de Just. lib. 2. cap. 6. ex n. 14. & alii: quoniam licet juris error non sufficiat ad præscribendam rem, circa quam error versatur, sufficit tamen ad præscribendos fructus ex tali re perceptos, arg. *L. 25. §. 6. ff. de Petit. hered. Nam error circa fructus videtur esse error facti, potius, quam juris: quatenus possessor credit, eos ex re sua percipere. Less. de Just. & Jur. lib. 2. cap. 6. n. 15. Navar. Covarr. & alii.**

239 Si Titius: v. g. inceptit bona fide possidere rem, ejus tempus prodest ad continuandam usucapionem successoris universali ipsius, hoc est, ejus hæredi, qui in universum jus defuncti succedit. Item prodest singulari ejus successoris, v. g. emptori, donatario, vel legatario, nisi mala fides ipsis superveniat. *§. 12. Instit. de Usucap. quia antecessores in usucapione tradunt rem suis successoribus cum omni jure, quod ipsi habebant: ac proinde illud tempus, quo testator, vel venditor, vel donator rem possiderunt, debet computari, & continuari ad complendum tempus ad usucapionem requisitum. *L. 16. tit. 29. p. 3. *Molin. de Just. & Jur. tr. 2. D. 65. n. 3. Profectò hæres immediatus, qui una persona cum defuncto censetur, non potest usucapere pro hærede rem à defuncto mala fide possessam. *§. 12. Instit. de Usucap. L. fin. C. Commun. de Usucap. *Molin. de Just. & Jur. tr. 2. D. 65. num. 4. etiamsi bona fide accepisset, & possiderit. Less. de Just. & Jur. lib. 2. cap. 6. num. 42. poterit tamen eam alio titulo, ut legati, donati, vel empti usucapere, dumtamen ipse bonam fidem habeat, etiamsi à male fidei possessore accepisset. *L. 5. ff. de Divers. tempor. prescript. ubi dicitur, quod vitium auctoris non nocet donatario, nec legatario. Less. de Just. & Jur. lib. 2. cap. 6. n. 44. Hæres tamen mediatas, scilicet hæres hæredis defuncti, qui mala fide possedit, dumtamen ipse hæres mediatas; & ille cui immediatè succedit, habeant bonam fidem, potest rem usucapere, saltem à tempore suæ possessionis. Nam licet jus fingat in immediato successore malam fi-******

Tom. I.

dem defuncti inveniri, illa mala fides facta non fingitur in alio successore, ne detur fictio fictionis, sicut umbra umbra non datur. *Molina de Just. & Jur. tr. 2. D. 65. n. 7. Less. de Just. lib. 2. cap. 6. n. 43. Successor tamen particularis, ut emptor, legatarius, vel donatarius, cum non representet suum Authorem, non succedit in ejus vitia, ac proinde nec in ejus malam fidem: Unde si ipse successor bonam fidem habeat, præscribere valet, quamvis venditor, donator, vel testator malam fidem habuissent: non tamen utitur accessione temporis sui antecessoris, seu actoris, sed à propria possessione incipit usucapere. *§. 12. Instit. de Usucap. Covarr. *Molin. & Less. Nec mala fides antecessorum in Universitate, Civitate, Collegio, vel alia Communitate nocet suis successoribus ad præscribenda jura, vel bona ab ipsis bona fide possessa: quippe mala fides est quid facti. *L. 48. §. 1. ff. de Acquir. rer. domin. & non debet transire ad successores particulares, qui talem rem ignorant esse alienam. Qui enim in alterius locum succedunt justam ignorantia causam habere censentur. *L. 42. ff. de Reg. jur. ita Vazq. Menchac. lib. 2. Controv. c. 71. n. 5. Balb. de Præscript. p. 3. q. 17. n. 3. & alii. contra Fachin. lib. 8. Controv. cap. 25. & alios. Si Prælato notoriè constet, rem aliam ab Ecclesia, vel Monasterio possideri, debet, ut bonus administrator eam restituere; arg. c. 12. in fin. *D. 54. ibi: Nihil perire credimus Ecclesiasticis utilitatibus, si quæ sunt aliena, reddantur. Si tamen ipse solus sciat, rem esse alienam, & hoc posset probare, quando bona Prælati, & Capituli non sunt communia tenetur Capitulum monere: secus si non posset probare; arg. c. 2. 6. q. 2. quia Capitulum non tenetur, ei in sui præjudicium credere: sed Capitulum, siquidem bonam fidem habeat, præscribere valet. Si verò bona sint communia, cum præscriptio sit odiosa, mala fides Prælati præscriptioni nocet. Et quavis in *L. 13. tit. 29. p. 3. dicatur, quod Dominus habens malam fidem potest usucapere rem à servo bona fide possessam ex causa peculii, hoc non habet locum de jure hodierno, ut notat Greg. Lop. ibid. V. Maguer supiense.*******

240 Cum in jure præsumatur ignorantia ubi non probatur scientia. *L. 21. ff. de Probation. c. 47. de Reg. jur. in 6. & bona fides in ignorantia consistat, qua quis ignorat, rem esse alienam, & consequenter judicat esse suam, inde est, quod bona fides præsumatur: ac proinde malam*

Yy

fi

fidem obijciens eam probare debet. *L. 10. tit. 29. p. 3. ibi: Entenderse, y á que avria buena fe en tenerla fasta que se probase lo contrario.* Et quidem mala fides solet ex conjecturis probari, v. gr. si quis emit rem non servatis juris solemnitatibus, vel à lusore, prodigo, filio familias; vel si ex fama, vel ex relatione scivrit, esse alienam: vel si non curavit videre mandatum Procuratoris vendentis: vel si insolitis cautelis contraxit, vel absente Domino, vel si possideat sine titulo, vel cum titulo improbatum, vel si post possessionem adeptam, titulum habere procuravit, vel si spreta denuntiatione, ne emeret, adhuc emit. De quibus, & aliis conjecturis latius *Menoch. de Arbitr. cas. 225. Mascard. & alii.* Et præcipue, si usucapiens habeat in sua potestate instrumenta, vel scripturas probantes, illam rem esse alienam, mala fides abs dubio præsumitur, cum de quolibet credatur, habere notitiam tenoris suorum instrumentorum. In nostra Hispania jus exequendi, quod oritur ex instrumento publico præscribitur, & extinguitur, si decennio creditor illud non intentet. *L. 63. Taur. L. 6. tit. 15. lib. 4. R. C.* Et sanè debitor, etiamsi malam fidem habeat, præscribit hoc jus vel ut communiter dicitur, viam executivam, quia cum jus exequendi sit qualitas à jure inducta, potest ab ipso jure tolli, ut hæc qualitas transcurso decennio tollitur: Siquidem adhuc eo jure ablato, manet creditori actio adversus debitorem, quam potest intentare in via, quæ ordinaria dicitur: quæ quidem non aliter, quam cum bona fide ex parte debitoris præscribitur. *Greg. Lop. in L. 22. tit. 29. p. 3. V. Treinta años.* Et bene notat, quod hæc præscriptio juris exequendi, seu executivi procedit contra Ecclesiam, quæ peteret executionem virtute instrumenti.

241. 3. Requisitus est *Titulus*, qui sic dicitur quia *tuetur*, seu *defendit* dominium, vel quasi dominium, possessionem, vel quasi possessionem, vel aliud quodcumque jus, potestque sic describi: *Titulus est illa causa, quæ ex se est habilis, & apta ad transferendum dominium, vel aliud quodcumque jus.* Et cum justæ possessionis fit fundamentum. *L. 6. C. de Acquir. & retinend. posses.* Omnino ad præscriptionem requiritur. *L. 27. ff. de Usucap. c. 17. h. t. L. 9. tit. 29. p. 3. ibi: E que la aya por alguna derecha razon: asi como por compra, ó por donadío, ó por cambio, ó por otra razon semejante destas.* Titulus est quadruplex: nam alius est *verus* ille, scilicet,

qui nullum includit errorem, v. gr. si quis emit rem ab eo, qui verè est ejus Dominus, habet verum titulum ex ompro: sed hic ad præscriptionem non deservit, cum statim dominium transferat, quoniam aliquis temporis cursus requiritur. Alius est *putativus*, seu *existimatus*, quando scilicet verè non adest titulus, creditur tamen adesse: v. gr. si hæres tamquam legatam tradat alicui rem, quæ verè non est legata: & hic ad usucapionem sufficit. *L. 48. ff. de Usucapion. nisi in eo error facti proprii interveniat:* Hic namque, ut diximus, non toleratur in jure. *§. 11. Inst. de Usucap.* Alius est *coloratus*, seu *apparens*, qui scilicet, verus apparet, cum talis non sit ob occultum vitium: v. gr. si quis emit rem à non Domino, quem Dominum esse credit: vel etiamsi à Domino emit, qui tamen potestate rem alienandi careat. Hic tamen sufficit ad usucapionem, sed non requiritur, cum etiam sufficit titulus putativus. Alius est *presumptus*, qui scilicet à jure præsumitur, cum fortè non intervenierit, nec possit in specie à parte allegari: v. gr. si Titius longo tempore possedit rem, ejus Dominus creditur. Hic tamen titulus non sufficit ad præscriptionem ordinariam. *L. 27. ff. de Usucapion.* In præscriptione tamen longissimi temporis, vel centenaria, vel immemoriali antiquitas possessionis pro titulo habetur. *c. 15. V. Præscriptionum, 16. q. 4. nisi contra possidentem stet malæ fidei præsumptio, vel ita jus ei possessioni resistat, ut adversario assistat, v. g. si extraneus Clericus in aliena Parochia velit decimas præscribere: nam cum jus assit Parochia contra extraneum, est necessarium allegare, & probare titulum, vel saltem possessionem immemorabilem.* Et quidem licet illi, qui tempore immemoriali rem possedit, adeò longa possessio pro titulo præsumptio deserviat: si tamen simul cum possessione titulum habeat vitiosum, id est, talem, qui non sit ex se aptus, nec sufficiens ad transferendum dominium, ut titulus depositi commodati, vel precarii, nulla omnino est talis præscriptio, quantumvis immemorialis: quia vitium tituli præsumptioni bonæ fidei obstat, cum veritati vitii in titulo patentis, cedat præsumptio legitimitatis ejusdem.

242. Titulus ergo ad præscriptionem requisitus talis debet esse, ut si Dominus ex eo titulo rem traderet, transferret profectò dominium, & quia tradens non est Dominus, solum jus præscribendi transferret. Talis enim titulus dicitur *justus*, &

legitimus, quia est à jure ad præscriptionem, seu usucapionem requisitus. Ille verò titulus, qui in vero Domino positus, non esset sufficiens ad transferendum dominium, nec erit sufficiens ad jus usucapiendi transferendum, si à non Domino procedat: Hinc commodatarius, conductor, colonus, inquilinus, depositarius, creditor pignoratitius, usufructuarius, qui rem habet precario, & alii hujusmodi non præscribunt rem commodatam, conductam, depositam, pignoratam, vel precario habitam. *L. 4. tit. 15. lib. 4. R. C.* Quia hi tituli ex se non sunt apti ad transferendum dominium, quamquam à verò Domino originem ducunt. Usucapiat tamen ille, qui rem accipit, ex titulis sequentibus, scilicet. *Pro emptore* usucapit, qui rem à non Domino, vel à Domino, qui alienare non poterat, emit. *Pro soluto* usucapit, qui rem indebitam, quasi debitam ab alio accipit, non expresso titulo debendi. *Pro hærede* præscribit hæres non solum extraneus, sed etiam suus, qui inter res hæreditarias accipit aliquam rem, quæ non erat defuncti. *Pro donato* usucapit, qui accipit rem ex donatione, quæ jure potest intercedere: Nam si filius à patre aliquid acciperet, non posset pro donato usucapere: quia hæc donatio non sustinetur in jure. *Pro derelicto* præscribit, qui occupat rem à non Domino derelictam. *Pro suo* etiam potest quis usucapere, non quatenus hic titulus est generalis alios comprehendens, sed prout est specialis: v. g. Si quis tanquam thesaurum apprehendat rem causa securitatis defosam, eam pro suo præscribit. Et similiter dicendum est de titulis pro dote, pro legato, pro socio, pro judicato, pro transacto permutationis, & aliis hujusmodi, qui late, & diffusè in Pandectis inveniuntur. *L. 9. l. 15. tit. 29. p. 3.* Hi enim tituli, si à vero Domino procederent, transferrent dominium, ac proinde à non Domino procedendo transferunt jus præscribendi. *L. 9. tit. 29. p. 3. ibi: Por tiempo queriendo ganar alguono cosa mueble, ha menester primeramente, que aya buena fe, en tenerla, & que la aya por alguna derecha razon, assi como por compra, ó por donadío, ó por cambio, ó por otra razon semejante de estas.* Et etiam ad jurium præscriptionem justus, ac jurium qualitate, titulus requiritur: ac propterea omnes servitutes, quæ justo titulo sunt monite: quia aliquis à Domino putativo fundi eas obtinuit, tempore ordinario præscribuntur. *L. fin. in fin. C. de Præscript. long. tempor.* Et sanè usus-

fructus non aliter tempore ordinario potest præscribi, quam si adsit justus titulus ob magnum præjudicium, quod talis præscriptio affert. At verò servitutes reales continuæ, quæ scilicet actum continuum habent, ut aqueductus, sine titulo præscribuntur tempore ordinario: attamen scientia, & patientia Domini loco tituli habentur: quæ quidem patientia, & scientia junctæ cum bona fide præscribentis ad præscriptionem utique sufficiunt. *L. 10. ff. Si servit. vindicet, ibi: Non est necesse docere de jure, quo aqua constituta est, veluti ex legato, vel alio modo, sed utilem habet adionem, ut ostendat per annos fortè tot usum se non vi, non clam, non precario possedisse.* Servitutes tamen discontinuæ, quæ scilicet requirunt factum hominis pro quolibet actu, ut iter, actus, & via, titulo quidem indigent, ut tempore ordinario præscribantur; sine titulo tamen tempore immemoriali præscribuntur. *L. 1. l. 2. ff. de Aqua pluv. arcend.*

243. 4. Requisitum est *possessio*: sine hac enim præscriptio non potest procedere. *c. 3. de Reg. jur. in 6. c. 17. h. t. L. 25. ff. de Usucapion.* Sive talis possessio verè talis sit, qualis est respectu rerum corporaliū: sive quasi possessio sit, qualis est respectu jurium, & rerum incorporaliū, & quidem talis possessio debet ita haberi à præscribente, ut sibi, & suo nomine possideat: non verò nomine alterius: Siquidem is possidere dicitur, cujus nomine possidetur. *c. 17. h. t. ac proinde ipsi præscribitur. L. 9. tit. 29. p. 3. ibi: E aun ha menester, que sea tenedor della por si mismo, ó por otro que la tenga en su nombre continuadamente tres años á lo menos.* Sic præscribunt servus Domino, filius patri, Tutor pupillo, & Curator minori. Et hac itidem ratione conductor, colonus, depositarius, commodatarius, creditor pignoratitius, & similes præscribere sibi non possunt rem locatam, depositam, commodatam, pignoratam, vel simili modo habitam, cum non proprio, sed alieno nomine possideant. *L. 9. l. 22. tit. 29. p. 3.* Et sanè possessio ad præscribendum debet esse civilis, hoc est, detentio rei cum opinione domini. *Arg. L. 35. ff. de O. & A.* Et hæc sine naturali sufficit: secus naturalis sine civili. *Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 62. n. 1.* Possessio merè civilis, & sine naturali tunc habetur, quando solo animo rei nostræ, etiam absentes, insistimus: Civilis tamen, & naturalis simul apertissima quidem, licet non necessaria, ad usucapionem est. *Less. de Just. lib. 2. cap.*

cap. 6. n. 5. Possessio quidem ad usucapionem requisita debet esse continuata, vel in uno eodemque usucapiente vel in ipso, & alio, vel aliis successoribus. Si enim interrumpatur, non deservit ad usucapionem. Et hinc cum prescriptio à possessione oriatur, tantum quis præscribit, quantum possidet, & non amplius. Unde emphiteuta, & usufructuarius non præscribunt dominium fundi, quia illum non possident civiliter: posunt tamen contra proprietarium præscribere dominium utile, & jus fructu, quia hoc modo suo nomine civiliter possident. *Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 62. n. 4.* Similiter Prælati inferiori solum præscribit contra Episcopum illa jura, quæ exercuit, & quasi possedit: etiamsi habuisset intentionem præscribendi universa Episcopi jura: nec talis possessio extenditur de jure ad jus, nec de casu ad casum. *c. 15. c. 18. h. t.* Ad eod tamen, ut si talis Prælati solus exercuit talia jura, vel jurisdictionem, ea præscribit privative; & Episcopus nequit amplius ea exercere. Si tamen ipse, & Episcopus simul exercuerunt talia jura, vel jurisdictionem, prescriptio erit cumulativa, ac proinde uterque poterit illis juribus, vel jurisdictione uti. *L. fin. C. de Jurisdic. C. 17. de Hæret. in 6.*

244 Qui tamen est incapax aliquid possidendi, est per consequens incapax illud præscribendi. *L. 25. ff. de Usucap. c. 3. de Reg. jur. in 6.* Sic Laici nequeunt præscribere spiritualia, vel jus eligendi, conferendi Beneficia Ecclesiastica, cognoscendi causas Ecclesiasticas, vel Clericorum, nec jus decimandi, & alia hujusmodi: quia sunt incapaces talia possidendi sine Pontificis privilegio. *c. 7. h. t.* præscribere tamen possunt libertatem; seu exemptionem solvendi decimas siquidem talem libertatem possidere valent. Nec Religiosi professi possunt sibi præscribere: quia ob votum paupertatis sunt incapaces adquirendi dominium. *Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 62. n. fin.* Nec matrimonium præscribitur, ita ut intelligatur longa possessione, seu cohabitatione putativorum conjugum contractum. Nec item prescribitur contra illud, ita ut longa separatione legitimum conjugum distractum censeatur: siquidem solum contrahentium consensu legitimo ab Ecclesia approbato contrahi potest: & semel contractum indissolubile redditur: nec jam amplius est in contrahentium potestate ejus vinculum dissolvere. Similiter nec professio religiosa præscribitur, ita ut longa habitus pos-

sessio quis Religiosus constituitur: nec contra eam præscribitur, ita ut quis verus Religiosus desinat esse per diuturnam habitus depositionem, & non observationem status, & vitæ religiosæ. Siquidem professio solum consensu proficientis à Religione acceptato emittitur, & solum Pontificis dispensatione dissolvitur. Nec item potest præscribi exercitium ordinis sacri, quia sine ordinatione Laicus est incapax aliquem actum ordinis exercendi. Nec exemptio ab obedientia legitimo Superiori debita, potest à subditis præscribi, quoad pro subditis se gerunt. *c. 1. 2. h. t.* quia non habent possessionem exemptionis, & immunitatis. Prælati verò inferior, v. g. Abbas, vel Archidiaconus potest contra Episcopum aliqua jura præscribere: de quibus sic habetur in *c. 18. h. t.* ibi: *Quia prædictus Abbas ostendit, Monasterium suum super institutionibus, & ordinationibus Plebani, & Clericum, baptismo, & penitentia in levioribus culpis, sepultura, decimarum perceptione, ac Divinis Officiis celebrandis, tam in plebe, quam in capellis prædictis in excommunicando, atque interdico, & etiam absolvendo legitima prescriptione munitum: Abbatem ipsum ab impetratione tua super jam dictis articulis duximus absolvendum, super illis tibi perpetuum silentium imponendo; super aliis omnibus, quæ ad Jus Episcopale spectare noscuntur, juxta tenorem arbitrii eundem Abbatem quoad plebem, & capellas prædictas sententialiter condemnantes.* Ut igitur præscribens probet, suam possessionem esse continuatam, sufficit, si probet ejus initium, medium, & finem. Nam ex his in reliquis temporibus præsumitur possessio: imò si probet olim possedisse, & nunc possidere; medio, inter utrumque, tempora possedisse præsumitur. Denique si probet, se antiquius possedisse, præsumitur adhuc de presenti possidere; *arg. c. 17. de Restit. spoiator. l. 11. ff. Finium regund. l. 10. tit. 14. p. 3.*

245 5. Requisitum est tempus. Hoc enim necessarium ad prescriptionem requiritur: & currit, non de momento ad momentum, sed de die in diem, & ad complendam prescriptionem sufficit, quod sit ultimus dies inceptus. *L. 6. l. 7. ff. de Usucap. ibi: Ideoque, qui hora sexta diei Kal. Januarii possidere cepit, hora sexta noctis pridie Kalendas Januarias implet usucapionem.* Tempus in quadruplici differentia consideratur. 1. est tempus breve, quod scilicet minus decennio est. 2. est longum, quod inter præsentem decem annos, inter absentes

tes viginti includit. 3. est *longissimum*, quod scilicet 30. vel 40. annos continet. 4. est *immemorabile*, cujus quidem initium memoria non extat. Quodlibet equidem ex prædictis temporibus potest in variis successoribus universalibus, seu particularibus continuari, donec integrè compleatur, dum non interrumpatur possessio, nec mala fides superveniat. *L. 14. ff. de Usucap. l. 16. tit. 29. p. 3.* ubi additur, quod si præscribens aliquam rem, eam alteri det in pignus, potest perficere usucapionem, computando illud tempus, quod res apud creditorem fuit. Pro varietate igitur rerum, quæ præscribuntur, diversum tempus ad prescriptionem requiritur. Res etenim mobiles, quæ scilicet de loco in locum moveri possunt, ut pecunia, animalia, vestis, oleum, vinum, fructus, & alia hujusmodi, olim anno præscribebantur. Sed ex Constit. Justiniani, ne Domini rebus suis maturius defraudentur, triennio præscribuntur, bona fide, & titulo accedentibus. *Pr. Inst. de Usucap. l. 9. tit. 29. p. 3.* Res immobiles, quæ scilicet moveri non possunt, ut prædium, domus, & alia hujusmodi, olim biennio in Italico solo, sed postea ex Justiniani Constitutione, si talia bona essent privatorum, qui privilegium non habent, cum titulo præscribuntur inter præsentem decem annis: quia facilius possunt res suas apud alium existentes agnoscere, inter absentes viginti annis præscribuntur. *Pr. Inst. de Usucap. l. fin. C. de Præscript. long. tempor. l. 18. tit. 29. p. 3.* si aliquis est partim præsens, partim absens, tempus absentie duplicatur. *L. 11. C. de Præscript. long. tempor. l. 20. tit. 29. p. 3.* ibi: *Assi, que si la tuvo cinco años, estando amos presentes, è diez despues, que alguno dellos fuese à otra parte, que la queda ganar por este tiempo.* Præsentem nunc intelligimus, qui in eadem Provincia habitant; absentes verò, qui in diversis Provinciis existunt. *L. fin. C. de Præscript. long. temp. l. 18. l. 19. tit. 29. p. 3. Et ibid. Greg. Lop. ubi dicit, quod illi, qui sunt sub uno Præsede, intelliguntur, esse in una Provincia, secus aliter.* Si servus cum bona fide, Domino præsentem, decennio, & eo absente, vicennio se pro libero gerat, libertatem præscribit. *L. 23. tit. 29. p. 3.* At verò sine titulo res privatorum mobiles, & immobiles inter præsentem, vel inter absentes triginta annis præscribuntur; *arg. L. 3. l. 4. C. de Præscript. 30. vel 40. ann. l. 21. tit. 29. p. 3. Et ibid. Greg. Lop. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 68. in fin.* ubi ait: quod res mobiles sine titulo præ-

scribuntur 30. annis, tam adversus privatos, quam adversus Ecclesiam, etiam Romanam.

246 Ecclesia contra privatum præscribit non aliter, ac alius privatus, decennio inter præsentem, & vicennio inter absentes: quia ad hoc nullo ipsa gaudet privilegio, cum de lucro captando agat. Nec bona patrimonialia, & privata Clericorum ullo gaudent, quoad hoc, privilegio, ac proinde, sicut bona Laicorum præscribuntur. Similiter usufructus, cujus proprietates ad Ecclesiam pertinent, tempore ordinario præscribuntur. Idem est de Jure Patronatus: idemque de emphiteusi, vel feudo, quando Ecclesia est conscia de possessione. Si verò nesciat, illa jura ab alio possideri, requiritur prescriptio 40. annorum, & si feudus, & emphiteusis ad Romanam Ecclesiam pertinent, centenaria requiritur prescriptio. *Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 70. & 72. Barbo. in c. 8. & 23. h. t.* Et quidem licet de jure antiquo in *c. 1. v. 2. c. 4. c. 8. 16. q. 4.* ad præscribenda bona Ecclesiæ, quæcumque essent, sufficeret 30. anni: Hodie tamen res mobiles Ecclesiæ triennio præscribuntur cum titulo, & sine eo, 30. annis, etiamsi sint bona Romanæ Ecclesiæ: bona tamen immobilia, in quibus Ecclesia habet verum dominium; item jura, census, servitutes, & actiones ad Ecclesiam pertinentes, imò ipse fundus dotalis Ecclesiæ præscribitur à quolibet privato, etiam Laico saltem cum titulo quadraginta annis. *c. 4. c. 6. h. t. Auth. Quas actiones. C. de Sacrosanct. Eccles. l. 26. tit. 29. p. 3.* quin & idem tempus requiritur, etiamsi una Ecclesia contra aliam præscribat. *c. 6. c. 8. h. t.* quia Ecclesia præscribens non est privilegiata, nec jus ipsi favet ad captandum lucrum, sed tantum, ut vitet damnum. Et eadem prescriptio extenditur ad Monasteria, Hospitalia, & alia loca religiosa; & ad legata, & causas pias. *Glos in c. 4. h. t. V. Quadragesimaria. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 72. n. 3.* item ad legata pauperibus in genere relicta, & alia hujusmodi. Idem ac de bonis dicendum est de actionibus, & aliis juribus Ecclesiis, & locis piis competentibus: ac proinde contra Ecclesias, & pia loca solum 40. annis præscribuntur. *Auth. Quas actiones. C. de Sacros. Eccles. si aliqua res, vel jus ad Ecclesiam, & privatum simul spectet, siquidem res indivisibilis sit, privatus gaudebit privilegio Ecclesiæ, ac proinde prescriptionis quadragesimariæ; arg. L. 10. ff. Quemadmod. servit. amis. si potest dividi, diversa, & bre-*

brevior præscriptio erit contra privatum, quam contra Ecclesiam; *arg. L. un. C. Si in commun.* Si res immobilis privati incepta est ab alio possideri, ita ut dimidium temporis ad præscriptionem requisiti sit elapsum. V. g. quinquæ anni, & ad Ecclesiam res transeat, per 20. annos perficietur præscriptio, quæ quidem in prima temporis medietate, erit ordinaria: & privilegiata in secunda; *arg. L. 20. tit. 29. p. 3. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 72. n. 5.*

247 Res immobiles Ecclesiæ Romanæ, cõditiones, servitutes, obligationes, & jura illis adherentia solum centum annorum tempore præscribuntur. *c. 13. c. 14. c. 17. h. t. Auth. Quas adiones. C. de Sacrosanct. Eccles. L. 26. tit. 29. p. 3. ibi: Pero las otras que perteneciesen á la Iglesia de Roma tan solamente, non las podria ningun ome ganar por menor tiempo de cient años.* Item ex privilegio Leonis X. & Pii IV. contra Ordines Mendicantes, immediatè subjectos Sedi Apostolicæ solum currit centum annorum præscriptio. *Molin. Rodrig. Lacr. lib. 3. p. 2. n. 534.* Bona Ecclesiæ exempta, si non sit specialitè exempta, quadraginta annis præscribuntur. Quod si agatur de tollendo jure exemptionis talis Ecclesiæ, centenaria præscriptio requiritur: quia in hoc casu non tantum fit præjudicium illi Ecclesiæ, ut quando præscribuntur ejus bona, & jura; sed etiam Ecclesiæ Romanæ fit præjudicium: illius quippè interest plures habere exemptos, & sibi immediatè subjectos. *Cl. 2. de Sentent. & re judic.* Beneficium quidem Ecclesiasticum nunquam præscribitur sine titulo colorato, quia deficiente institutione Canonica, saltem existimata, non habetur bona fides, nec aliter possunt Beneficia obtineri, quam collatione, seu institutione Canonica. *c. 1. de Reg. jur. in 6.* Et quidem hodie ex Regula 3. Cancellaria, si quis, habilis quidem ad beneficium obtinendum, bona fide, & cum titulo colorato pacificè possiderit beneficium per triennium, quod quidem ipse sit ingressus absque reali simonia, neque sit intrusus in beneficium Apostolicæ dispositioni reservatum; non potest super eo amplius molestari: & est tutus non solum in foro externo ad vitandas lites, sed etiam in foro conscientie ad tollendos scrupulos. Deindè, hæc regula de Triennali juvat Clericum Sæcularem, si beneficium Regulare, & Regularem, si beneficium Sæculare possideat. Hac item regula gaudet commendæ, perpetuæ, officia Ecclesiastica, Hospitalia data in titulum, beneficia etiam Juris Patronatus, & etiam reservata

extra casum vacationis per obitum in Curia: Manualia tamen beneficia hæc regula non gaudent. Fructus tamen beneficii cum sint res mobiles triennio præscribuntur. *Late Sanch. lib. 2. Consil. cap. 1. ex dub. 20. Lacr. lib. 4. ex n. 689.*

248 Res immobiles Civitatum præscribuntur centum annis. *Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 74. n. 4. Cov. & alii. Ex L. 24. C. de Sacros. Eccl. contra alios, qui tenet 30. annis præscribi. Ex Auth. Quas adiones. C. de Sacros. Eccl. quia hæc constitutio non loquitur de Civitatibus, sed tantum de Ecclesiis. Sed in nostra Hispania res Civitatum, quæ non pertinent ad usum publicum, 40. annis præscribuntur. L. 7. tit. 29. p. 3.* Etiam servitutes, & jura, ut notat *Greg. Lop. ibid. V. De 40. años,* ubi addit, quod si Civitas in alia re solidum quasi dominium habeat; quia illam usucapiebat, potest ab alio, qui postea illam habeat, tempore ordinario præscribi. Bona patrimonialia Principis, cum nihil in contrarium disponat jus, tempore itidem ordinario præscribuntur. *Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 74. n. fin. Covar. & alii:* quæ tamen ad coronam spectant, & non repugnat, à privatis adquiri, ut salus, prædia urbana, vel rustica centum annis præscribuntur; *arg. l. 24. C. de Sacrosanct. Eccles. ubi Civitatibus non obstat nisi centenaria præscriptio. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 74. n. 4. Covar. & alii.* Si ad Fiscum pertineant, & illi jam sint incorporata: quia sententia lata est, & in effectu fiscus ea usurpavit, 40. annis præscribuntur. *L. 4. C. de Præscript. 30. vel 40. ann. si tamen bona adhuc non sint fisco incorporata per sententiam, ita ut ea de facto fiscus obtineat, etiamsi culpa ab aliquo sit comissa, cui ipso jure est imposita poena confiscationis ob aliquod crimen: tunc contra fiscum sæcularem defenditur quis quinquennio: v. g. si ob non solum vectigal aliquid incidat in commissum: si quinquennio non petat fiscus, expirat jus ad petendum. L. 2. C. de Vectig. & commiss. contra fiscum Ecclesiasticum, si sit Ecclesiæ Romanæ, centum annis: si alterius non habentis privilegium, 40. annis præscribitur. Bona hæreticorum, & apostatarum debita fisco sæculari quinquennio præscribebantur. Contra fiscum tamen Ecclesiasticum nullo tempore ab hæreticis: vel ejus successoribus præscribuntur: nisi successores ignorent, quod sint bona hæreticorum, quia fortè tales hæretici, dum viverent, putabantur catholici, & postea hæreticos fuisse appreat. Tunc enim possunt*

sunt successores talia bona, etiam immobilia, 40. annis præscribere. *c. fin. h. t. in 6.* Et licet in nostra Hispania bona hæreticorum fisco Regio addicantur. *Ex c. 13. §. 1. de Hæretic.* Tamen non aliter, quam si fisco Ecclesiastico addicerentur, præscribuntur. *Anton. Gom. 3. Var. cap. 1. n. 81. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 73. ex n. 4. Carena de Offic. Inquis. q. 15. Guid. n. 2. f. 503.* Quod si bona nondum incorporata non spectent ad fiscum ob aliquod crimen, sed alia ratione, v. g. quia morte decedentis sine hæredibus sunt vacantia, si nondum sunt denunciata fisco, præscribuntur, sicut cætera privatorum bona, triennio scilicet si mobilia sunt, & decennio, vel vicennio, si sint immobilia. Et si deest titulus, 30. annis præscribuntur. *Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 73.* Quod si denunciata sint, & per quadriennium continuum ea non petat fiscus; jus ad ipsa vacantia amittit. *L. 1. C. de Quadrien. Et ibid. Gothofr.*

249 Vassallos contra Dominum potest dominium directum præscribere, si Domino possessionem intervertat, negando ei feudum, quando ab eo exigatur, & asserens liberum, & allodiale esse illud prædium, vel territorium. Et quidem 30. anni sufficiunt, ut feuda extinguatur, & fiant allodialia, quatenus dominium directum cum utili consolidetur. Item 30. anni sufficiunt, ut feuda fiant libera, & allodialia, si extraneus, ut talia bona fide possideat: deindè, ut feuda jam constituta de uno Vassallo ad alium transeant. Et denique 30. anni sufficiunt, ut res liberæ, & allodiales in feudales transeant, si Dominus illas tamquam feudales possiderit. Majoratus primogenituræ, & alia res, quæ alienari prohibentur, ut fundus dotalis, & fideicommissum possunt induci, & constitui in esse talium, juxta *Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 75. n. 9.* cum titulo tempore ordinario: sine eo 30. annis, ita ut bona, quæ sua natura non essent tali vinculo affecta, eo esse affecta præscribuntur per temporis prædicti transcursum. Alii tamen adhuc requirunt 40. annos cum titulo, & sine eo tempus immemorabile. At verò ut bona alienari prohibita, vel affecta aliquo vinculo, ut bona majoratus, præscribantur, tempus immemorabile requiritur. *Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 79. n. 9. Covarr. & alii contra Lug. & alios.* Si verò talia bona præscribi coeperunt tempore, quo libera erant, licet postea tali vinculo afficiantur, adhuc præscribuntur eodem tempore, ac si ta-

lem rationem prohibitionis non essent sortita. *L. 16. ff. de Fund. dotal. Molina de Just. tr. 2. D. 97. n. 9.* In nostra Hispania tempus immemorabile requiritur, si titulus non adsit, ad probandum, aliqua bona esse affecta vinculo majoratus, debetque probari per testes bonæ famæ, quod per tempus immemorabile talia bona semper fuerunt possessa à primogenitis, exclusis cæteris fratribus. *L. 41. Taur. l. 1. tit. 7. lib. 5. R. C.* Talis enim præscriptio habet vim tituli legitimi, & concessionis: ac proindè facultas à Principe ad translationem, & alienationem concessa præsumitur. *L. 3. §. 4. ff. de Aqua quotid. nec minori tempore præscribitur. L. fin. §. fin. C. Commun. de Legat. quia cum possidens majoratum non possit illius transferre dominium, talis titulus non est sufficiens ad transferendum jus usucipiendi. Gomez in L. 40. Taur. n. 90. contra alios.*

250 Servitutes personales cum bona fide, & titulo præscribuntur 10. annis inter præsentés, & 20. inter absentes. *L. fin. C. de Præscript. long. temp. Molina de Just. & jur. tr. 2. D. 70. n. 4.* Servitutes reales, quæ à prædio quidem serviente debentur prædio dominantis, sive urbanum sit, ut ædificium, sive rusticum, ut fundus, & sive servitus sit affirmativa, qua scilicet Dominus prædii dominantis aliquid in alieno prædio potest facere, ut iter, actus, viam: sive servitus sit negativa, vi cuius Dominus prædii servientes aliquid omittere tenetur, ut servitus altius non tollendi, & Dominus prædii dominantis potest aliquid positivè prohibere: Hæc quidem servitutes præscribuntur 10. annis inter præsentés, & 20. inter absentes. *L. fin. C. de Præscript. long. temp. Molina de Just. & jur. tr. 2. D. 70. n. 5.* Possessio servitutis affirmativæ incipit à die, quo quis ea uti coepit: v. g. tignum immittendo, vel aquam ducendo: possessio vero servitutis negativæ incipit ex die; quo præscribens prohibet altius tollere: v. gr. & acquiescit Dominus rei. Tunc enim incipit possidere ille, qui prohibuit. Servitus continua, ut tigni immittendi, aquæ ductus, vel stillicidii, etiam sine titulo præscribitur 10. annis inter præsentés, & 20. inter absentes: quia scientia, & patientia Domini loco tituli habentur. *L. 1. C. de Servitut. l. 15. tit. 31. p. 3. ibi: E esto ficiense à buena fé cuidando que havia derecho de lo hacer, è non por fuerza, nin por ruogo. Et ibid. Greg. Lop. V. E non lo contradiciendo. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 70. num. 7.* Servitus verò discontinua, ut eundi per alie-

alienum fundum, vel agendi curram; licet cum titulo præscribat 10. annis inter præsentem, & 20. inter absentem: at vero sine eo, cum non facile possit adverti ejus usus, sicut potest adverti in continua, tempore tantum immemoriali præscribitur; arg. L. 14. ff. de Servitut. l. 15. tit. 31. p. 3. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 70. n. 7. Sicut enim servitutes per usum acquiruntur, & constituuntur, ita per non usum etiam amittuntur constituta. Et quidem servitutes reales per non usum amittuntur 10. an. inter præsentem, & 20. inter absentem. L. 13. C. de Servitut. ad rusticas autem amittendas nullus actus prædii servientis, quo suam præscribat libertatem, necessarius est; sed sufficit, quod ille, cui hujusmodi servitutes debentur, eis non utatur: Nam hoc præcisè eas amittit: nec item requiritur bona fides ex parte præscribentis. Greg. Lop. in l. 16. tit. 31. p. 3. ad amittendas tamen urbanas servitutes requiritur, quod Dominus prædii servientis positivè incipiat bona fide suam præscribere libertatem: v. gr. obstruendo foramen pro tigno imittendo paratum. L. 6. ff. de Servitut. Urban. l. 16. tit. 31. p. 3. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 66. n. 8. & D. 70. n. 9. Less. de Just. lib. 2. cap. 9. & latius Gomez. In nostra Hispania servitus urbana amittitur per non usum 10. annorum inter præsentem, & 20. inter absentem: servitus rustica habens causam continuam amittitur per non usum tempore immemoriali, discontinua verò per non usum 20. annorum amittuntur, sive inter præsentem, sive inter absentem. L. 16. tit. 31. p. 3. Et ibid. Greg. Lopez.

251. Censibus, obligationibus, & præstationibus annuis præscribit debitor contra privatum 30. annis contra Ecclesiam 40. annis: Et quidem non solum præstationibus, & censibus futuris, qui suo tempore præstandi sunt, sed etiam præteritis præscribitur, seu illis obligationibus, seu præstationibus, quæ jam cessaverunt ex generalitate. Text. in L. 3. l. 4. C. de Præscript. 30. vel 40. annor. c. 4. e. 6. h. t. Nam cum 30. annis præscribitur jus præstationis annuæ, 30. annis debet finire; arg. L. 35. ff. de Reg. jur. quia res eodem modo, quo acquiritur, dissolvitur: ac proinde si Colonus, vel Emphyteuta bona fide se pro immuni à tali præstatione gerens, cesset à solutione census, vel pensionis, ex eo tempore in possessione immunitatis consideratur, ac proinde incipit præscribere immunitatem à tali onere. Durand. in Specul. tit. de Emphyt. §. 1.

n. 52. *Menchaca Contror. cap. 55. & alii contra Mysing. Layman, & alios, qui distinctum jus inter obligationes futuras, & præteritas versari tenent. Actio, & jus ad exigendum aliquid tamquam debitum: v. g. census, vel pensionem præscribuntur eo tempore, quo res, quibus talia jura accedunt, præscriberentur: nam illarum naturam sequuntur. Et præscribens incipit tale jus possidere, ex tempore, quo tale jus exigit ab alio, & hic sine contradictione reddit: at verò ad præscribendam immunitatem ab obligationibus, & actionibus est necesse distinguere inter varias actiones, & tempora. Nam olim, actiones civiles erant perpetuæ, nulloque actoris silentio amittebantur pr. Inst. de Perpet. & tempor. act. Sed hodie actionibus realibus præscribitur, hoc est, tales actiones extinguuntur cum titulo decem annis inter præsentem: & viginti inter absentem; arg. pr. Inst. de Usucap. L. un. C. de Usucap. transform. Actiones verò personales, & obligationes civiles, quæ ex contractu, vel quasi contractu oriuntur 30. annis extinguuntur, seu ipsis adversus creditores præscribitur. L. 3. C. de Præscript. 30. vel 40. an. sed qui hanc immunitatem ab actione intendit præscribere, debet se negare alteri obligatum, vel se ut immunem gerere: nam si se obligatum agnoscat, illi non prodest non esse factam exactionem à creditore: quia hoc est actus meræ facultatis, in quo non habet locum præscriptio; arg. L. 15. tit. 31. p. 3. Legatis autem, & fideicommissis præscribitur contra legatarium, & fideicommissarium 30. annis. L. 3. §. fin. C. Commun. de Legat. Quoad actionem hypothecariam dicendum est, quod si debitor, vel ejus hæres possideat hypothecam, vel pignus quadraginta annis à die, quo solvendum erat debitum, præscribitur contra creditorem actionem hypothecariam; si alius tertius possidet cum titulo decem annis inter præsentem, vel viginti inter absentem: vel 30. annis sine titulo, eam præscribit contra creditorem, & jus hypothecæ finitur. L. 7. C. de Præscript. 30. vel 40. an. l. 27. tit. 29. p. 3. At verò si res mobilis, quam Titius præscripsit triennio, fuisset à Domino in pignus tradita, licet quoad dominium sit præscripta triennio contra Dominum, jus tamen hypothecæ non extinguitur, nec præscribitur contra creditorem, nisi tempore supradicto. L. 7. C. de Pignor. l. 17. tit. 29. p. 3. Querela inofficiosi testamenti finitur quinque annis ab adita hæreditate. L. 34. C. de Inofficis,*

117. am. Actio redhibitoria, qua quis repetit pretium, quando error dedit causam contractui, sex mensibus elapsis finitur: qui incipiunt currere à die, quo emptor rei vitium scivit. Actio quanti minoris, qua emptor repetit partem pretii, quam non dedisset, si vitium rei cognovisset, uno anno finitur, nec amplius potest venditor molestari. L. 1. ff. de Edificio edific. Rationes Reipublicæ subscriptæ, & expunctæ non possunt retractari adversus eum qui administraverit 20. annis elapsis; vel 10. adversus illius hæredem. L. 13. §. 1. ff. de Divers. tempor. conditio Curialium, & ad scriptitorum non præscribitur. Nam ejus authoritas æterna esse jubetur. L. 5. C. de Præscript. 30. vel 40. an. l. 23. C. de Agricol. lib. 11. Hucusque diximus quod de Jure Communi ex communi sensu Doctorum in præscriptione diversarum actionum servatur. Jam ergo ad nostrum jus Hispanicum transire oportet, cujus dispositiones ad litteram referam. Et sanè in L. 6. tit. 15. lib. 4. R. C. sic habetur: *El derecho de executar por obligacion personal, se prescribe por diez años, y la accion personal, y la Executoria dada sobre ella, se prescribe por 20. años, y no menos: pero donde en obligacion ay hipoteca, ò donde la obligacion es mixta, personal, y real, la deuda se prescribe por treinta años, y no menos, lo qual se guarde sin embargo de la Ley del Rey Don Alonso nuestro progenitor, que puso, que la accion personal se prescribiesse por diez años. Et hac Lege revocantur. L. 22. l. 27. tit. 29. part. 3. Deinde in L. 9. tit. 15. lib. 4. R. C. dicitur: *Mandamos, que los que ovieren vivido con qualesquier personas de estos nuestros Reynos, sean obligados à pedir lo que pretendieren, que se les quedare debiendo del salario, y acostamiento que tuviere de sus Señores, ò otro qualesquier servicio que les ayau hecho dentro de tres años despues que fueren despedidos de los tales Señores: y que passados aquellos, no lo puedan mas pedir: excepto si mostraren haverlo pedido dentro de los dichos tres años à los dichos Señores, y ellos no se lo ayau pagado, ni satisfecho. Y esto mismo mandamos, que se entienda, y estienda à los Boticarios, y Joyeros, y otros Oficiales mecanicos, y à los Especieros, Confiteros, y otras personas que tienen Tiendas de cosas de comer: los quales, passados tres años, no puedan pedir lo que huvieren dado de sus tiendas, ni las hechuras que ovieren hecho. Debet tamen supponi, quod Domini, alique debitores habeant bonam fidem ad præscribendum:**

autem non possunt hac Lege excusari à debito solvendo. *Acued. ibid. n. 40. Molina de Just. & jur. tr. 2. D. 67. ex n. 2. In aliquibus Hispaniæ locis viget Lex fori, quæ habetur in L. 3. tit. 15. lib. 4. R. C. ibi: *En los fueros de algunas Ciudades se contiene, que el que tuviere, ò possyere Casa, ò Viña, ò heredad, por año, y dia, en paz, y en fáz de aquel que se la demanda, entrando, y saliendo el demandador en la Villa, no sea tenudo à responder por ella: y es duda, si en la dicha prescripcion de año, y dia es menester título, y buena fe. Nos tirando esta duda, mandamos, que el que tuviere la cosa año, y dia, no se excuse de responder por ella en la possession, salvo si tuviere la cosa año, y dia, con título, y buena fe. Et ibid. Acued. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 69. n. 4.**

252. Obligaciones ex delicto descendentes, & actiones criminales indè ortæ 20. annis, etiam quoad poenam, quam imponunt, finiuntur. L. 12. C. ad Leg. Cornel. de Fals. Nec requiritur bona fides, aut ignorantia poenæ stabilitæ delicto, quia in foro conscientia non debetur ante sententiam. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 66. n. 3. Hoc enim termino elapso, nec reus accusari, nec Judex contra eum inquirere valet, etiamsi crimen sit notorium, & confessatum, nisi sit valde enorme, quod numquam præscribitur, ut parricidium. L. fin. ff. ad Leg. Pompej. de Parricid. vel stuprum mari, vel fœminæ per vim illatum. L. 29. §. fin. ff. ad Leg. Jul. de adulter. vel apostasia. L. 4. C. de Apostat. vel delictum partus suppositi. L. 19. §. 1. ff. ad Leg. Cornel. de Fals. vel crimen læsæ Majestatis, hæresis, falsæ monetæ, assassinii, abortus, simoniæ, & alia hujusmodi. Terminus viginti annorum currit à die commissi criminis, vel à die ultimi actus, si habeat tractum successivum. At verò actio adulteri, stupri, incestus, & lenocinii quinquennio extinguuntur quoad poenas legales. L. 29. §. 6. ff. ad Leg. Jul. de Adult. Secus quoad poenas spirituales: nam etiam elapso quinquennio potest conjux innocens petere divortium contra adulterum. Eodem tempore finitur actio de peculatu. L. 7. ff. ad Leg. Jul. peculat. Actio tamen doli durat, & finitur biennio. L. fin. C. de Dolo malo. Actio injuriarum anno finitur. L. 5. C. de Injuriis.

253. Cæteras omnes præscriptiones excedit præscriptio immemorialis, illa scilicet, cujus initii memoria non extat, in quocumque tempore hoc stet: Hec enim

enim præ cæteris est privilegiata, adeo ut illam allegans non egeat titulum allegare, quia hic ex dilatoritate temporis præsumitur: nec ipsa intelligitur exclusa in Legge, vel privilegio, licet generaliter præscriptio excludatur: sed est necessarium, quod prohibeatur specialiter. *Arg. c. 81. de Reg. jur. in 6.* Et si præscribens est capax possessionis rei præscriptæ, talis præscriptio habet locum privilegii Principis. *L. 3. §. 4. ff. de Aqua quod. c. 6. D. 65. c. 26. de V. S. juncta Glos. ibid. V. Non extat.* Et possunt hac præscriptione acquiri ea quæ alias non possunt præscribi, dum præscribens sit capax ea possidendi. Sic in nostra Hispania possunt præscribi tempore immemoriali, & non minori spatium contra Regem, Civitates, villæ; Oppida, jurisdictionis civilis, & criminalis, merum, & mixtum imperium, (excepto Supremo Regis Imperio) aliaque jura ipsis annexa. *L. 1. tit. 15. lib. 4. R. C.* Etiam si non detur scientia, & patientia ex parte Regis: nec minus spatium esset necessarium, etiam si scientia, & patientia Regis daretur. Ut ibid. notat *Acevedo*. Mineræ, seu Fodinae, Salinae, & Tertia, licet sint de juribus Regularibus, tamen pertinent ad Regum patrimonium, & sic tempore immemoriali præscribuntur. Similiter præscribuntur Tabelliones instituendi facultas, vestigialium inductio, illegitimum legitimum potestas, & alia hujusmodi, ut constat ex *L. 2. tit. 13. lib. 6. R. C. l. 1. tit. 21. l. 16. l. 17. tit. 27. lib. 9. R. C. Aceved. in l. 1. tit. 15. lib. 4. R. C. alios citans.* Si adsit titulus potest jurisdictionis 40. annis præscribi. *Aceved. in l. 1. tit. 15. lib. 4. R. C. n. 3.* Modus enim probandi possessionem immemoriam specificè affertur in *L. 1. tit. 7. lib. 5. R. C.*

254 Præscriptio, quæ ab initio bene cœpit: quia omnia habeat requisita ad præscribendum necessaria, solet ex post facto impediri. Nam aliquando inerrumpitur: aliquando dormit: aliquando, etiam postquam est perfecta, rescinditur. *Interumpitur* quidem, quando ita cessat, ut si postea rursus ea res præscribatur, non continuatur præscriptio cum antecedenti, nec antecedentis tempus computetur quoad præscribendum cum sequenti. *c. 8. h. t. L. 29. tit. 29. p. 3.* Et duplex potest esse interruptio, naturalis, scilicet, & civilis. Naturaliter quidem interruptitur, si aliquod requisitum deficiat, postquam præscriptio inchoata est, v. g. si desit bona fides in præscribente: vel si possessio amittatur. *L. 5. ff. de Usucap. l. 29. tit. 29.*

p. 3. l. 7. tit. 15. lib. 4. R. C. quod intelligitur de possessione civili: nam defectus possessionis naturalis non obest continuationi usucapionis, seu præscriptionis, ut bene notat *Greg. Lop. in dicta L. 29. Civiliter* interruptitur præscriptio, quando extinguitur per aliquem actum juridicum, ut fit per sententiam judicalem, quæ quidem directe tendat contra præscriptionem: nam si alios articulos concernat, præscriptio non nocet. Per citationem tamen, vel etiam per litem contestationem non verè interruptitur; sed solum sub conditione, si præscribens succumbat: quod si absolvatur, præscriptio censetur continuata, ac si per litem contestationem non fuisset interrupta. *Molina de Just. & Jur. tr. 2. D. 78. n. 14.* In Nostra Hispania per citationem judicalem interruptitur præscriptio: ita ut postea secuta sententia contra præscribentem, censetur præscriptio à tempore citationis interrupta. *L. 29. tit. 29. p. 3.* Imo hodie quæcumque citatio, vel reconventio, vel denuntiatio, etiam extrajudicialis, si præscribentem in mala fide constituta, sufficit ad interrompendam præscriptionem, siquidem hæc in omnibus, & singulis momentis bonam fidem requirit. *c. fin. h. t. Molina de Just. & Jur. tr. 2. D. 78. n. 17. Greg. Lop. in l. 29. tit. 29. p. 3. V. Le fiesse emplazaz.* Sententia excommunicationis, quæ in Cæna Domini quotannis promulgatur contra occupantes bona ad R. Ecclesiam pertinentia tantum fertur in mala fidei, non in bonæ fidei possessores, ac proinde non interruptit præscriptionem, quæ bona fide contra illius bona est inchoata. *Molina de Just. & Jur. tr. 2. D. 78. n. 18. Covar. & alii contra Felin. & alios.* Dormit præscriptio, cum suspenditur, postquam legitime est inchoata, adveniente scilicet aliquo impedimento, quo sublato continuatur. Siquidem tempus non currit impedito, seu non valenti agere. *L. 1. C. de Annal. except.* sic dormit præscriptio contra Ecclesiam, quando hæc caret immediato Prælato, etiam si alios, mediatos tamen, habeat. *c. 4. h. t. c. 1. c. fin. Ne Sedevacant.* vel si Prælati est impeditus, & non potest agere, quia est captivus, excommunicatus, vel suspensus. Etiam tempore belli dormit. Idem est de tempore hostilitatis, vel pestis, vel similis impedimenti. *c. 10. h. t. Molina de Just. & Jur. tr. 2. D. 78. n. 7. & 9.* Sic etiam dormit contra pupillum tempore pupillaritatis. *L. 3. c. de Præscript. 30. vel 40. annor. adversus mulierem, quoad fundum dotalem, viv-*

TIT. XXVII.

De Sententia, & re judicata.

vente marito dormit similiter præscriptio: idem est adversus filium, quoad adventitia bona, tempore, quo est in patria potestate. *Auth. Nisi tricennale. C. de Bonis matern. l. 8. tit. 29. p. 3.* quia neque maritus, neque pater habentur legitimi Administratores prædictorum bonorum: sicut habentur Curator, & Prælati, sed sunt jure proprio usufructuarii fundi dotalis, & bonorum adventitiorum, & consequenter non adscribuntur uxori, nec filio, quæ ipsi agunt, sicut adscribuntur acta ab administratore illi, pro quo administrat. Et ideo præscriptio currit contra minorem puberem, & Ecclesiam administratoribus instructis, & non currit contra uxorem, & filium. Denique post completam præscriptionem, hæc potest rescindi per restitutionem in integrum. Et quidem. 1. à Minoribus intra quadriennium integrum ab anno 25. completo. *L. un. C. si adversus usucap. 2. ab Ecclesiis, & aliis locis piis intra quadriennium à die, quo potuerunt petere restitutionem. Arg. c. 1. c. 2. de Restit. in integr. in 6. 3. à Civitatibus, & Oppidis intra quadriennium à die notitiæ lationis. L. 7. tit. 29. p. 3. 4. à Majoribus ex juxta causa. L. 1. §. fin. ff. Ex quib. caus. major. Ipsi equidem intra quadriennium, à tempore, quo impedimentum cessavit, possunt restitutionem petere: v. g. Si abfuerunt causa Republicæ, vel boni communis, vel si fuerint in bello, vel in peregrinatione, vel in Universitate causa studiorum: vel si fuerint ab hostibus, vel latronibus capti, vel aliter justè impediti. *L. 28. tit. 29. p. 3.* Quando igitur venit in Domini notitiam, quod sua res ab alio præscribitur, debet contra præscriptionem, & præscribentem reclamare: quod si præscribens haberi non potest, quia absens est, vel incidit in furorem, vel mortuus est, infante hærede relicto, qui non habet Tutorem: vel si fortè præscribens est persona in magna dignitate constituta, vel valde potens, contra quam non audeat Dominus litigare: debet hoc denuntiare coram Judice, vel hoc deficiente, coram Episcopo loci, vel in ejus defectu ad domum præscribentis coram vicinis denuntiabit, seu protestationem faciet. Et sic interruptetur præscriptio. *L. fin. tit. 29. p. 3.* Hanc difficilem materiam in Universitate Salmantina explicui tempore quod ibidem extraordinarium dicitur.*

255 **S**ententia, sic à sentiendo dicta, est Judicis pronuntiatio super re à litigantibus in iudicio proposita, quæ vel rerum absolvit, vel condemnat, vel declarat incurrisse poenam à Legge sit utam. Et ab his effectibus absolutoria, condemnatoria, vel delinatoria indigatur. *L. 1. l. 2. tit. 22. p. 3.* Tripliciter potest considerari sententia: alia quæ est præceptiva, alia definitiva, interlocutoria alia. Præceptum est quod à Judice imponitur debitori contenti debitum, ut illud solvat. Si verò Judex, parte inaudita, jubeat ipsi aliquid solvere, vel si Judex comminetur, quod si intra tale tempus aliquid non solvatur, debeat solvi duplicatum, non habet vim sententiæ, nec præcepti. *L. 22. tit. 22. p. 3. Et ibid. Greg. Lop. V. Amenaza.* Sententia definitiva est, quæ definit, & terminat litem quoad eam instantiam. *c. 2. h. t. L. 2. tit. 22. p. 3.* Et hæc proximè sententiæ sibi vendicat nomen; ac proinde si in aliquo statuto fiat sententiæ mentio, in dubio de definitiva intelligitur: quia etsi interlocutoria propriè sententia sit ex *L. 39. ff. de Minor. l. 2. tit. 22. p. 3.* tamen definitiva est omnium nobilior, & principalior species: & semel ac profertur definitiva, non potest ab eodem Judice revocari. *L. 2. tit. 22. p. 3.* quia quoad eam causam functus est Judex officio suo, ita ut desinat esse Judex. *L. 55. ff. de Re judicat.* Et quidem non de facili est etiam ab alio Judice revocanda, sed potius debet confirmari à Judice Superiore, si ab ea appelletur, nisi fortè injusta sit. Sed in dubio potius pro ea, quam contra eam præsumendum est, donec de ejus injustitia constet. Nec Pontifex censetur velle revocare per Rescriptum, etiam motu proprio expeditum, sententiam prius ab eo latam, nisi illius faciat mentionem. Et beneficii collatio per tale Rescriptum facta est invalida ex *c. 12. h. t.* Sententia tandem interlocutoria est, quæ quasi interloquendo dicitur, inter principium, & finem cause, non quidem super principali questione, & controversia, sed solum super aliquo articulo incidenti pronuntiat: v. g. de bello emendando, de admitendo, vel repellendo procuratore, de ejus mandato valido, vel invalido, sufficienti, vel insufficienti declarando, de restibus, instrumentis, vel